
*В.І.Луцицька,
аспірантка Інституту філософії
імені Г.С.Сковороди НАН України*

КОНЦЕПЦІЯ ОСОБИ В АНТРОПОЛОГІЧНІЙ ФЕНОМЕНОЛОГІЇ ЕДІТИ ШТАЙН

У дослідженні проблематики людини як особи велика заслуга належить феноменологічній філософії. Представницею цього напрямку є Едіта Штайн. Головні питання, які вона ставить перед собою – це хто така особа? Які її структурні елементи? Як вона розвивається і як її пізнати? Ця проблематика є актуальною і до сьогодні, про що свідчать численні дослідження, зокрема, А.Тапке, С.Вульф, Ф.Маєр, П.Шульц, С.Боден, Р.Інгарден, Г.Фалковіц та ін.

Під кінець ХІХ і на початку ХХ ст. європейська філософія опиняється у глибокій методологічній кризі. Філософи постали перед проблемою нестачі наукових методів. Після Канта наступив період ідеалістичних спекуляцій, а також роздумів у дусі позитивізму, біологізму, психологізму, соціологізму тощо. У цій ситуації Гуссерль розробив нову методику філософування, яка стала поштовхом для розвитку філософії як науки.

Е.Штайн, учениця і асистентка Едмунда Гуссерля, також користується цим методом. Вона пише: Ми розглядатимемо суть самих речей. Метод, за допомогою якого я шукаю рішення проблем, – феноменологічний, тобто метод, який розвинув Е.Гуссерль і спочатку застосовував у II томі своїх Логічних досліджень, але, який, на наше переконання, вже застосовували великі філософи всіх часів, хоча і не винятково, і не з рефлексивною чіткістю про власний спосіб дій [1, ХХХ].

Принципами феноменологічного методу вона називає редукцію на самі речі, від випадкового до суттєвого, враховуючи також теорії про речі, тобто йдеться про вільний від упереджень, філософський, не функціональний розгляд. Для цього необхідне гуссерлівське поняття «інтуїції». Ідеться про те, щоб досягнути в окремому загальне.

Вся філософська думка Е.Штайн просякнута антропологічною проблематикою. Її захоплення існуванням людини розкривається, насамперед, у її докторській праці «Про проблему проникнення», поглиблюється в «Бутті кінченому, бутті вічному».

У даній статті йтиметься лише про розуміння людини як особи,

онтологічної структури. Штайн за вихідний пункт бере той факт, що людина є вільною і завдяки своїй духовності – відповідальна за своє життя. Спочатку Штайн розглядає прояв людини зовні, тобто як матеріальне тіло, живу істоту, душевну істоту, а вже потім – як духовну істоту – внутрішній світ людини.

У філософських працях Штайн віднаходимо розрізнення особи на психофізичну, яка є емпіричною, і особу духовну, яка живе цінностями. Особа емпірична (психофізична індивідуальність) є реалізацією особи духовної.

Розвиток особистості – це розвиток відчуттів етичних цінностей, відкритість. Розвиток особи духовної пов'язаний з пошуком цінностей і пізнанням самої себе, оскільки той, хто не переймається цінностями, хто всі відчуття отримує внаслідок «зараження від інших», той не може жити «собою» [3, 117–118], стати особистістю.

Проблематика цінностей пізніше була розвинута Юзефом Тішнером. Він, досліджуючи гуссерлівське Я трансцендентальне, розробив концепцію Я аксіологічного. На думку філософа, аксіологічне Я є джерелом почуття бути собою. Воно конститує людину, є цінністю, яка породжує почуття «бути собою», що відкриває в людині її вимір людяності – початок людської екзистенції. Інакше кажучи, аксіологічне Я є «я» первинним, є цінністю, незважаючи ні на що. Джерело стає рікою, тобто «уреальнює» себе. Аксіологічне Я «уреальнює», виражає себе через конкретну екзистенцію. Неможна пізнати джерела чистого аксіологічного Я, воно перебуває глибоко у людині, про нього можна тільки роздумувати. У реальності це «скупність» різноманітних цінностей навколо первинного Я з його «уреальненням» [6, 529].

Отже, феномен тіла Е.Штайн розуміє двояко. Вона вживає цей термін щодо двох відмінних буттів. Різниця ця полягає у тому, що існує тіло суто матеріальне і тіло суто фізичне. Про цей поділ висловлювався Р.Інгарден так: Не про те йдеться, що є різниця між живим і мертвим, але у тому другому випадку все можна оглядати тільки зовні, тільки через лупу, не можна мати того цілісного свідчення, яке я маю з себе, зі свого тіла, допоки є живим [2, 177].

На думку Штайн, тіло як об'єкт є чимось іншим, ніж фізичною величиною, воно є живим. У ньому є і в ньому реалізується буття моєї особи. Воно не є тільки «знаряддям» чи навіть «помешканням» для мене, воно становить мене, є мною [5, 8–9]. Тіло є чимось конкретним, тому що воно «поєднує» зовнішнє середовище, у якому

існують об'єкти, з внутрішнім світом, який належить мені. Тілесність не можна обмежити до фізичності, розуміти тіло іншого – значить відчувати смисл його життя. Коли це стане, матеріальна сторона перестане бути предметом і стане тілом суб'єкта, якому так само, як і мені, притаманні враження. Світ іншого може стати моїм світом. Пізнання особистості іншого є шляхом до самопізнання, завдяки присутності і зустрічі з іншою людиною, можна дійти кращого розуміння себе, пізнання власного індивідуума.

Е. Штайн пише, що, насамперед, слід звернути увагу на будову тіла. Якщо його розглянути попри те, що його робить «тілом», то це матеріальне тіло, як і інші, і має ті самі властивості. Воно є просторовою річчю замкнутої фігури, «тривимірною» і як таке підлягає законам Евклідової геометрії [2, 97]. Кожну мить свого буття воно посідає певне місце розташування у чистому світовому просторі і віддалене на певну відстань від кожної іншої речі у просторі. Наступною його особливістю як замкнутого просторового тіла є те, що для свідомості у процесі розуміння воно може бути даним лише однією стороною і щоб досягти повної даності, необхідна безконечна різноманітність таких споглядань.

Як і інші речі, тіло має просторовий вимір і чуттєві якості: колір, твердість, гладкість тощо, які поділяються на конкретні роди і відповідно до того у суб'єкта, що сприймає, мають передумовою різні «точки сприйняття» (зір, дотик тощо) [2, 98].

Е. Штайн констатує, що тіло пов'язане з суб'єктом індивідуальною свідомістю, має власні особливості, які вирізняють його як тіло. Тіло має, крім своїх чуттєвих якостей, одну властивість, що, як і інші, охоплює всю його протяжність, але яка ніколи не зустрічається в речі, що існує лише як річ простору: чутливість, здатність бути носієм актуальних відчуттів або, щоб відрізнити від не тілесно локалізованих відчуттів (даних зору і слуху). Ці відчуття – тиск, напруга, тепло, холод, біль тощо – осягають певні частини тіла. Водночас вони належать свідомості, суб'єкту якої тіло підпорядковане і до якого воно прив'язане. Вони утворюють частину сприйняття цього суб'єкта [2, 104]. До тіла, крім чутливості й актуального чуттєвого життя, належить ще сфера властивостей і актуальних станів та процесів. Це те, що відокремлює живе тіло від усїєї мертвої матерії. У матеріальному світі рух відбувається лише як зрушення ззовні, як причинна дія, а живі тіла мають здатність власного руху, який походить від внутрішньої спонуки.

Е. Штайн вважає, що такі особливості тіла, як жвавість, чутливість, властиві всім анімалічним тілам, а здатність виражати внутрішнє життя – людині. Внутрішнє життя людської особи має властивість (принаймні, частково) бути життям зсередини назовні. Внутрішнє життя проявляється у «виразі», накладаючи на тіло свій відбиток. Вираз, або те, що виражає, – це певна зовнішня властивість тіла («обрис» обличчя, звучання голосу тощо) і її конкретні зміни (міміка тощо). Вираженням є «внутро» [2, 105] особи (її актуальний стан, як-от: радість, смуток тощо, а також її «характер»). Обидва – вираз і виражене – становлять конкретну єдність, яку можна розділити лише абстрактно: одне є не просто зовнішнім, а оживленим зовнішнім, інше – не лише внутрішнім, а явним внутрішнім. «Виразитися» – це переходити з внутрішнього у зовнішнє; це вихід зовнішнього з внутрішнього, аналогічно тому, як у самому внутрішньому житті мотивація одного пережиття змінюється іншим. І як мотивувальне пережиття (наприклад, почуття) своїм смислом диктує, яке або які інші (наприклад, акти волі) можуть з нього вийти. Так і між внутрішнім життям і його виразом існує внутрішній, смисловий зв'язок. Не кожне будь-яке зовнішнє може стати виразом кожного будь-якого внутрішнього, тут існує стала закономірність, яка внутрішньому певного виду підпорядковує зовнішнє певного виду як його можливий вираз [2, 106].

Е. Штайн звернулася до питання, чим, власне, є внутрішнє, котре виражається в тілі. Якщо психофізичний суб'єкт, або «особа», – це реальна єдність «душі» і тіла, і тіло виконує роль «зовнішнього», то «душа», відповідно, виконує роль внутрішнього. Втім, слід проаналізувати поняття «душа». Штайн пише: «Душа, або, як відтепер ми ліпше казатимемо, психе, бо вживатимемо слово «душа» ще в іншому значенні: психе не слід ідентифікувати з потоком свідомості: ані з первісним постійним потоком пережиття, ані з сукупністю пережиття, єдностей конкретного вмісту і тривалості, які формуються у тому безперервному потоці». Е. Штайн підкреслює, що особу називають єдністю тіла і душі, а не тіла і свідомості. Говорять про її «психічні властивості», оскільки мова про «властивості свідомості» немає смислу. «Під психе розуміється реальність у світі, тимчасом як свідомість – узята як така – протиставлена зв'язковій всього суцього – як те, для якої воно присутнє» [2, 106]. Душа є субстанцією, конкретною єдністю внутрішнього складу, або властивостей (акцидентцій), і протягом тривалості свого буття зазнає численних змінних

станів (способів). Вона та її властивості підлягають урегульованим змінам залежно від реальних обставин, в яких вони перебувають.

Штайн вважає, що душа – центр особи, «місце», де особа перебуває у собі самій. Напевно, можуть існувати особи, що живуть лише назовні. Своєрідністю істот з душею, якими є люди, є те, що вони можуть бути самими собою. Душа сповнена тим, що їй властиве, незалежно від усіх «зовнішніх вражень». Це не тільки та своєрідність особи, яка виявляється у ній чіткіше, ніж у тілі і душі та психічних диспозиціях, що називаються характером, а певні фундаментальні настрої єдності, в яких ця своєрідність проявляється повною мірою і які водночас є визначальними для способу, у який душа приймає в себе доступний їй світ цінностей, і які надають відповідним духовним актам їхнє забарвлення. Душа має різні рівні глибини – це і мають на увазі, коли говорять про «глибину Я», – а ранговим рівням цінностей відповідає рівень глибини, в які вони можуть бути прийнятими. Ним відкривається зв'язок між ядром особи, її душею і характером [2, 119]. В душі міститься сфера цінностей, виступає назустріч їй зовсім по-новому, охоплюється повніше, ніж до того, тобто глибині її бере початок життя цінностей, вона наповнюється станом почуттів, зумовленим як цінністю, так і своєрідністю особи і відповідним рівнем глибини і настроєністю душі. А це почуття як психічний стан розвиває й удосконалює властивість або здатність характеру, яка «примислена» до цього шару. Почуття, незалежно від того, виступають вони у поєднанні з відчуттям зовнішніх (тобто чужих для особи) цінностей, чи, як і настроєності, – чистим «пережиттям себе», визначені у своїй якості шаром, з якого вони беруть початок. Але «те саме почуття» може походити з різних шарів і мати різний «нюанс» залежно від свого місця походження. Отже, існує весела вдача – «поверхнева» і та, що йде «з глибини» або «зсередини», а наприклад, розпач (якщо слово вживають без перебільшення) може корінитися лише у найглибшому шарі [2, 119].

У структурі душі Е.Штайн звертала увагу не тільки на життя почуттів, а й на волю. Місце волі у «характері» є своєрідним. Серед властивостей можна знайти силу волі (велику чи ні) як здатність підтримувати відчуті цінності, а також те, що сила самоорганізації не обмежена первісною базою. Вона коріниться в самому Я, і тут повинен брати свій початок кожен акт волі, незалежно від того, до якого рівня належить відчута цінність і якому шару глибини відповідає осягнення цінності. Це те Я, що саме відповідає за реалізацію

цінності. Не всі наші вчинки – це дія волі, у більшості людей вони беруть початок лише з прагнення, яке не є вільним самовизначенням Я і коріниться у тій самій глибині, що і почуття, котре є його «джерелом», – у разі, якщо стан має таке джерело. Існують також прагнення, в яких душа зовсім не бере участі: всі спонуки, пов'язані зі звичками, а також викликані винятково чужими впливами (наказом, проханням, прикладом, можливо, лише очікуванням іншого, за яким «негайно» йдуть услід) [2, 120].

У феноменологічних дослідженнях Штайн людина не з'являється як «*tabula rasa*». Вона існує з притаманними їй реакціями і поведінкою, розвивається, є в певному розумінні «визначена і відкрита». Власне, через «визначена і відкрита» можна окреслити те, що має на думці філософ, говорячи про «ядро людської особи». Ядро становить індивідуальність. У яких відношеннях існують чисте Я і психічне Я, струмінь переживань і ядро особи? В якому розумінні «ядро особи» [6, 10] залишається незмінним і є основою всіляких змін в людині?

Штайн говорить про те Я, що воно не має змісту і його не можна описати: «Чисте Я і нічого більше», що означає, що є це Я, яке живе у кожному «я спостерігаю», «я думаю», «я роблю висновки», «я тішуся», «я собі бажаю» тощо, у той чи інший спосіб воно є спрямованим на те, що спостерігається, роздумується, бажається... У даному випадку йдеться про те, що воно живе у кожному переживанні і його не можна позбутися. Не можна його відокремити від змісту переживання, хоча не можна його вважати і частиною змісту. Швидше за все, переживання належить до нього і Я є, власне, тим, що у кожному з них живе. Я живе і життя його є існуванням. Зараз живе у радості, дещо пізніше – у смутку, потім – знову у задумі – радість минає, смуток минає, мислення зникає, але я є живим у кожному зараз. Воно постійно живе, а його життя сповнене змінного смислу. Це значить, що його існування є у кожній хвилині тепер – дійсне, актуальне. Виявляється, що зміст переживань пізнається в існуючій дійсності, хоча щоразу стикається з Я тільки на хвилину і в одному «пункті» [4, 82–84]. Самі по собі переживання нездатні до реального існування, лише через Я, до життя якого входять, беручи участь у його існуванні. Я слід розуміти як переносника щодо того, що через нього переноситься. З огляду на все сказане, може здатися, що Я повинно бути завжди актуальним і ніколи не може бути потенціальним. Під потенційністю слід розуміти не логічну

можливість переходу з небуття в існування, а початковий ступінь буття, який є певним способом існування. Можливість переходу з нічого в існування стосується також Я. Проте бути, не будучи живим – це видається неможливим. Коли я не живу, то також не існую; і це не є Я, це – ніщо. У собі Я є пуста і повноту здобуває через вміст переживання; вони ж натомість отримують від нього життя. Втім, щодо Я можна і треба говорити про різні ступені життя. Для розуміння цього потрібно глибше дослідити життя Я. Безустанне живе Я іде від одного змісту до іншого, з одного переживання – в інше і, таким чином, його життя є плинним. Проте, з одного боку, Я можна також розуміти, як те, що «вже неживе», що «минуле», але не потонуло в нічому, а існує далі в якийсь інший спосіб; а те, що «ще не є живе», те, що «майбутнє» вже у якийсь спосіб є. Я не втрачає зараз того, що пережило, лише тримає у своїх руках певний час, а одночасно витягає руку до того, що надходить. І навіть те, чого на даний момент не тримає міцно, залишається у певному розумінні досяжним. Не має потреби тут зосереджуватися на тому, чи щось загалом може бути повністю забуте; так забуте, що вже ніколи не могло б «сплинути» або «приходити на пам'ять». Певне є те, що справи колишні, про які давно не думали, можуть знову «оживати», наприклад, радість, яку переживали як діти, коли мати поверталася з подорожі [4, 81].

Отже, проблема «ядра особи», започаткована у феноменологічних дослідженнях Штайн, розвинулась на метафізичній площині. Людина весь час зберігає свою ідентичність і весь час змінюється. Штайн цікавить проблема тотожності і розвитку особи, повнота буття та існування людини. Головним завданням людини є «реалізація самої себе», розвиток того, що є потенційним у ній. Людина повинна осягнути себе. За те, що «зробить» є відповідальною перед собою, іншими, Богом. Для людини завжди є можливість «бути більшою». Людина може, повинна розвиватися, що не означає мусить. Значною мірою від неї самої залежить, що осягне і як сформує себе [5, 10].

Штайн розрізняє душу і дух. Що приховане під словом дух? Насамперед, вона пропонує з'ясувати значення поняття «дух» у німецькій мові. Латинські вирази «intellectus», «mens», «spiritus» відповідають німецькому слову «Geist». «Інтелект» означає розум, який пізнає; у цьому значенні зіставляють «дух» і «воля» або «розумовий розвиток» і «душевна чуйність». А коли говорять про людський

розум або інтелект, то мають на увазі потенцію душі; ми можемо для цього вжити слово «Verstand», «розум», якщо розуміємо його достатньо широко, а не в мовно вузькому значенні. Коли порівнюють одне з одним розум і чуттєвість, то смисл є ширший і відповідає латинському «mens»: вища частина душі, специфічно властива людській душі, *rationabile*, яке підкоряється законам розуму; воно охоплює розум і волю (розумове пізнання і прагнення проти чуттєвого). Це загальна назва для ряду потенцій; тим часом як «intellectus» можна вживати для потенції і для відповідного акту («розуміння»), то у випадку з «mens» – не можна, бо можливими є зовсім різні актуалізації (пізнавати, бажати, духовно почувати). «Дух» у значенні «mens» означає, як і «інтелект», щось у людській душі, не цілу душу; щось, що має місце лише в межах людської душі. (Це обмеження не стосується інтелекту. Можна говорити про Божественний інтелект, але не має такого виразу, як «mens divina»). Коли саму душу називають духом або чимось духовним, то, очевидно, мають на увазі щось інше. Так само, коли сказати: Бог є дух. Тут дух розуміють у значенні «spiritus». Протилежно до цього – тіло: його тлумачать ще не як «чуттєве тіло», а як *res extensa et materialis* (лат.: просторова і матеріальна річ). «Spiritus» первісно означає те саме, що й грецьке слова πνεῦμα – «подих» [1, 82]. Те, що духа так називали, пов'язане з матеріалістичним поглядом прадавніх грецьких філософів, які могли уявляти духа лише як «матеріал», найлегший і найтонший. Однак у тому все – такі є щось, що стосується сутності духа: його нефіксованість і необтяженість, його рухливість. Нефіксованість означає більше, ніж просторова вільність. Ця просторова нескутість сягає далі у духа, ніж у тіл з душами, котрі настільки необмежені, що можуть полишати своє місце й вирушати у будь-які інші місця у просторі. Є лише та залежність, що вони перебувають на одному місці й не можуть одночасно бути в багатьох. Духовне створіння пов'язане з тілом (як і людська душа), опосередковано виявляє також певний просторовий зв'язок. Така істота може подумки полишати місце, на якому вона перебуває тілесно, і відправлятися в інше місце, не полишаючи того, на якому є «насправді», тож бути в багатьох місцях одночасно. Духовна істота, вільна від тілесно-чуттєвої організації, вільна також від цієї просторової зв'язаності [1, 83]. Штайн зауважує, що не можна думати нібито в людині існує порядок з душею дух. Одна духовна душа у різноманітний спосіб виявляє своє існування. Поділу на тіло, душу і дух не потрібно розуміти як

поділ на дух і розум, чи на вищу і нижчу «частину» душі. Душа є духом відповідно до своєї найбільш внутрішньої сутності, яка є основою всіх її сил.

Важливе місце у своїй докторській праці Е.Штайн відводить темі Іншого. Вона зауважує, що присутність іншого «перериває ланцюжок моїх переживань». В акті проникнення конститується не лише особа того, хто пізнає, а й особа, яку пізнають. Вони перебувають у взаємній залежності і у пошуку себе. Присутність іншого у феноменологічному персоналізмі Штайн дає можливість пізнати, ким ми не є, або, принаймні, що ми є іншими. Пізнавати себе «у внутрішньому просторі, тобто розглядати наше психічне Я і його властивості означає: бачити себе так, як бачимо іншого і як хтось інший бачить нас» [1, 82–83]. Це свідчить про існування пізнавальної співзалежності, яку віднаходимо у поглядах Мартіна Бубера у його вислові «без Ти немає Я», у якому прихована квінтесенція філософії діалогів. Про діалогічність персоналізму Штайн влучно висловлюється Є.Махнач. «У проникненні «зустрічаю» інше Я, яке є для мене Ти, яке не є абсолютно іншим відносно мене. Особи не є монадами без вікон. У «поєднанні» Я з Ти доходимо утворення Ми». Він вважає також, що доповнення особи у феноменології Штайн звершується завдяки зустрічі людини з людиною у любові, як «буття-для-іншого». Ці роздуми у подальшому були розвинуті Е.Левінасом, М.Бубером. Але на відміну від представників філософії діалогу, пунктом виходу для неї є реальний світ та людина, а потім поступ до Абсолюту.

Отже, Штайн показує, яким чином буття людини стає психофізичним індивідуумом і людською особою. У світлі природи, зобов'язує право причинності, духовим світом керує право мотивації. Тілесно – душевно – духовна єдність людини значить, що всі сфери її буття онтично пов'язані, вони функціонують залежно одне від одного, хоча істотно відрізняються між собою. Стан тіла впливає на психіку і дух, стан душі проявляється у душі і на тілі. Тіло людини є не фізичною брилою, а дійсністю, що проникнута духовною душею людини. Духовна душа настільки є реальною величиною, наскільки «втільена» у буття людини. Якщо кожний з цих світів є істотно окреслений, а тим самим «закритий» у собі, то у бутті людина є «відкрита» на себе.

Отже, бути особою – означає бути вільною і духовною істотою. Людина як особа є цінністю самою в собі, не з огляду на добро, яке вона чинить, а лише з «огляду на її саму». Отже, структура людської

особи має такий вигляд: тіло, «ядро особи», «Я», душа, дух. Незважаючи на такий поділ і спроби з'ясування згаданих вище «елементів» особи, вони між собою щільно пов'язані, творять цілісність і доповнюються взаємно. Тіло не існує без душі і духа, дух без тіла і душі, а душа без духа і тіла.

ЛІТЕРАТУРА

1. Штайн Е. Будова людської особи.. – Жовква, 2011. – 192 с.
2. Штайн Е. Вступ до філософії – Жовква, 2011. – 248 с.
3. Biela P. Einfühlung jako dialogiczność personalizmu fenomenologicznego Edith Stein // Czasopismo Filozoficzne. – 2009. – nr 4/5. S. 115–135.
4. Stein E. Byt skończony a byt wieczny. – Kraków: Wydawnictwo karmelitów bosych, 1995. – 518 s.
5. Tajemnica osoby ludzkiej. Antropologia Edyty Stein, – Wrocław: Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, 1999. – 148 s.
6. Tischner J. Myślenie według wartości. – Kraków: Zak, 2011. – 559 s.

Лущицька В.І. Концепція особи у феноменологічній антропології Е.Штайн.

Велика заслуга у дослідженні людської особистості належить феноменологічній філософії. Однією з найвідоміших представниць персоналістичного напрямку у феноменології є Е.Штайн – учениця та асистентка Е.Гуссерля. Вихідною точкою для неї є те, що людина є вільною і завдяки своїй духовності відповідальною за своє життя. Головним завданням особи є «реалізація самої себе». Для цього вона має пізнати свою індивідуальність.

Штайн досліджує структуру особи, яка характеризується наявністю тіла, «ядра особи», існуванням Я, душі як субстанції, духа. Вона підкреслює, що розвиток та існування духовної особи пов'язані з пошуком цінностей, які перебувають у найглибших шарах душі. Всі «елементи» особи між собою стисло пов'язані, творять цілісність і доповнюються взаємно. Тіло не існує без душі і духа, дух без тіла і душі, а душа без духа і тіла.

Ключові слова: антропологія, феноменологія, особа людини, людське тіло, душа, дух, персоналізм.

Лущицька В.И. Концепция человека у феноменологической антропологии Э.Штайн.

Большая заслуга в исследовании человеческой личности принадлежит феноменологической философии. Одной из самых известных представителями

персоналистического направления в феноменологии является Э.Штайн – ученица и ассистентка Э.Гуссерля. Исходным положением для нее есть то, что человек является свободным и благодаря своей духовности ответствен за свою жизнь. Главной задачей личности есть «реализация самой себя». Для этого она должна познать свою индивидуальность.

Штайн представляет структуру личности, которая характеризуется наличием тела, «ядра личности», существованием Я, души как субстанции, духа. Подчеркивается, что развитие и существование духовной личности связаны с поиском ценностей, находящихся в глубине души. Все «элементы» личности между собой связаны, образуют целостность и взаимно дополняются. Тело не существует без души и духа, дух – без тела и души, а душа – без духа и тела.

Ключевые слова: антропология, феноменология, личность, человеческое тело, душа, дух, персонализм.

Luchytska V. The concept of a person in phenomenological anthropology of E. Stein.

Great merit in the study of human person belongs to phenomenological philosophy. One of the famous representatives of personalistic direction in phenomenology is E. Stein, she is a disciple and an assistant of E. Gusserl. The starting point for her is a person is free and thanks to his/her spirituality is responsible for her/ his life. The main task of the person is the implementation of herself / himself and that's why needs to know her identity.

E. Stein presents the structure of a person. This is characterized by the presence of the body, the care of the person, the existence of «I», soul, as the substance, spirit. It is also emphasized, that the development and existence of a spiritual person are connected with the search of values located in the deepest layers of the soul. All abovementioned «elements» of the person are briefly linked, work out the integrity and complement each other. Body doesn't exist without spirit and soul, and soul doesn't exist without spirit and body.

Key words: anthropology, phenomenology, human person, soul, spirit.